

Волонтер кымылдауу кайгысын керюрге оюулашкандыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Асламысында уа ала ёксюлеге, ауруган сабилеге, сакъатлагъа болушадыла, социал учрежденилада концертле, жандуулук акция кырадыла. Медицина учрежденилада турганлагъа къараргъа да угъай демейдиле. Арт кезиуде уа ауруганлагъа дарманла сатып алыргъа, неда сауукъларына бакъдырырга ача жыйыу бла кюорешген организацияла да кыралгъандыла.

РФ-ни Президенти Владимир Путин бытыр 5 декабрьде берген буйрукъгъа тийишлиликде уа РФ-ни Жамаету палатасы, Волонтер кымылдауу ассици-

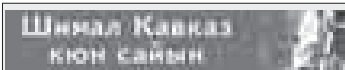
ациасы эмда Россейде патриот милети жайу араны болушукълары бла волонтер ишини айнаытугъа этилген чырмаууны кетериу жаны бла предложениланы хазырлагъанды. Къабарты-Мальварда да ол жаны бла энчи план кыралгъанды. Анга керё, республиканы Жамаету палатасы уа волонтер кымылдауу арасы кыуаргъа керё, 2012 жылдан бери республикалы бюджеттен бу жумушлагъа 88 миллион сом кыратылганды. Бытыр а «Помоги ближнему» эм «Ди Рамиз» деген биригиуле эки проектни толтургъандыла. Алагъа 500 миң сом бөлюнгенди. Быйыл да социал мағаналы жумушла бардырган организациялагъа

кытышыргъа чакъырганды. Граждан обществову институтлары бла байлалмыкыла кыуару эм милетлини ишери жаны бла управленини башчысы Аноор Куршинов а докладында аслам эсни социал мағаналы проектлени тамамлагъан организациялары ача бла жалчытууга бургъанды. Ол белгили этген шартлагъа керё, 2012 жылдан бери республикалы бюджеттен бу жумушлагъа 88 миллион сом кыратылганды. Бытыр а «Помоги ближнему» эм «Ди Рамиз» деген биригиуле эки проектни толтургъандыла. Алагъа 500 миң сом бөлюнгенди. Быйыл да социал мағаналы жумушла бардырган организациялагъа

финанс болушукъ этилиди, анга бюджетде ача барды. Билим беруу, илму эм жаш тёлёно ишери жаны бла министртен жаш адамлагы ишери жаны бла управлени эсни таматасы Александр Водопьянов а жыйылгъанлагы Кёл функциялы жаш тёлё араны иш бла шагъырей этгенди. Биогенлюкте анда волонтер иш бла 500 адам кюорешеди. Алаы асламы студентдиле алай школчула да бардыла. 2014 жылдан бери уа 760 волонтер киталчык юлешингенди, ол а бир-бир вузлагъа кирген заманда бир кырал экзаменге кышак балла береди. «Тегерек столда» дагында «Во-

лонтер ара» жамаету организацины координатору Герийланы Расул, КъМКЪУ-да волонтер араны келечиси Светлана Самофранова да сөлөшкенди. Жыйылуу жуаплы органлагъа эсгериулини къабил керюу бла бошалгъанды. Ол санда КъМР-ни Парламентине волонтер кымылдауу айнаытууга бурулган законлагы игилендирирге, Правительствогъа уа «КъМР-де билим беруу» кырал программаны «Сабилеге кышак билим беруу эм жаш тёлё политиканы жашауда бардыруу» деген подпрограммасын ача бла жалчытууга кереклиси айтылганды.

ТИКАЛАНЫ ФАТИМА.

Тегериде Экология туризмин арасы ачылыккъды

Къарачай-Черкесни Тегериде кырал табиғат биосфера заповеднигенде Экология туризми арасы ачарга белгиленди. Ол «Дижа природа России: сохранити и увидети» деген проект керё кыраллыккъды, деп жазды «Къарачай-Черкес» РИА. Экология туризмин айнаытуу миңда баш борчладан бирине санайдыла.

Алай араланы энта да 6 жерде ачарга деп турадыла. Арта уа ол тизмеге дагында 15-син кыуаркъыдыла. Проектни жашауда бардыруу ючюн, халкъа аралы экспертлени кырал-энчи ивеле деген партнёрлукъ халаны мурдорунда чакъырлыккъдыла.

Бир бирни ангыларгъа итиннулюк

«Кавказда бир бирни ангыла жашар ючюн» деген халкъа аралы жаш тёлё форум ачылыккъды. Ол 19-24 апрельде Дагъыстанны кырал университетинде бардырылыккъды. Анга СКФО-ну бла Россейни юг жанын жамаету организациялары, патриот биригиулерини башчылары, студентле, жаш журналистле бла блогерле кытышырыкъдыла. Форуму кыуаргъан ол жаш адамланы араларында милетлини араларында халны игилендирирге, россияли бир нетиликлини кюлендирирге, кыралны халкыларыны культууларын байкыландырырга себелки этеригине ишандыла, деп билдиргенди университетни пресс-службасын «Кавказ сегодня» порталгъа.

Келир Олимпиадагъа - спортчуланы не къадар аслам

Токиода болуук келир Олимпиада оюулау Ингушетия не къадар кёл спортчулар иер муратлыды. Аны юсюнден «Известиялагъа» республиканы башчысы Юнус-Бек Евкуров билдиргенди. Ол айтханга керё, арт жылда республикада спорт инфраструктура игиленгенди. Ол санда 2012 жылда Назраньда эркин тугушудан спортчуланы Олимпиадагъа хазырлауу арасы кыуаргъанды.

Эсигизге салайык, Риода болган Олимпиада эркин эмда классикалы тугушудан ингушлу гёлвеле Россейни жыйымдык командасын болмагъандыла.

Калоев аны юсюнден кинону жаратмагъанды

Голливудда алынган эмда баш рольну Арнольд Шварценеггер ойнаган «Последствия» деген фильмин Виталий Калоев жаратмагъанды, деп билдиргенди «Sputnik Осетия». «Шварценеггерни кёлю бла кызыналгъанына инноаолмагъан-ма. Ол манга жан ауруттугъу деп, тиле тургъонча кёрюнгенди. Мен а манга жан аурутурларны сыйкемген», — дегенди Калоев.

Дагында аны кинода Skyguide компанияны бир жанында кыралгъан, авиодиспетчер Петер Нильсенни да терслиги энчи этилген ачыландыргъанды. Фильмде авиодиспетчер сокуранныгъа этеди, Калоев айтханга керё уа, ол аны кёлверине кыуаргъа келгенди, анда жаланда огурусулукъну, менисиулюкню кёргенди.

Тарых жерлеге жолочулукъ

Битеуроссей халкъ фронтну активистлери Чечен Республикада Эсертмелени бла тарых жерлини халкъа аралы кюнюнде эрттеги Махкеты элге экскурсия кыуаргъандыла. Анга уа бу жерли тарыхчылары бла краведлени да къошхандыла. Ала студентле бла школчула музей комплексини кёрюгтенди. Ол бир неча эрттеги мекхандан кыуарылды, аладан бири 22-метрлик войнах къалды.

«Бу жерлини юсюнден уллу орус кызычу Лев Толстой «Хаджи-Мурат» чыгармасында жазгъанды. Кёл экспонатла Чеченини бла Россейни араларында XVIII-XIX ёмюрлде халланы шагталардыла, — дегенди эксперт Саид-Хамзат Нукуев.

Ярмаркада багъалагъа ырызы туюлюдуле

Адыгея Республиканы башчысыны куулугъун толтурган Мурат Кумпилов солуу конюнде Майкопда ярмаркада болганды. Ол анда сатылган продукцияны кёргенден сора, аланы багъалары асыруу уллу болганына ючюн ярмарканы кыуаргъанлагъа тырман этгенди.

«Биз ярмаркаланы аты-саны болсун деп бардырмайбыз. Адамла бек керекти затларын элек да, учуз да табарла деп мурат этгенби. Алай мен миңда кёл затны кёрмейле, багъалагъа да ырыз болучура туюлюду, — деп, Кумпилов республиканы Экономиканы айнаытуу министрствосундан ол шартлагъа эс бурруун эмда тийишли мадарла этерин тилегенди.

Ставропольда —Дагъыстанны конюлери

Дагъыстанны делегациясы Рамазан Абдулатипову башчылыгында Ставропольгъа барганды. Анда Дагъыстанны конюлери бардырылды. Аны чеклеринде регионланы араларында биргеле ишлеуу амалларын сюзюрге белгиленди. М.Ю.Лермонтов атлы Академия театрд кюлдан улталаны идеяларыны керчюню ачылыккъды эмда Дагъыстанны айнаытуу проектлени презентациялары болуукъду.

Басмага ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлагъанды

Сёлешиюну ёзеге - къошакъ билим беруиуну халы

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Андан сора да, жыйылында 5-18 жылкылагы къошакъ билим бла жалчытуу арасын сёз барганды. 2020 жылы оюунда ол учрежденилагъа жюрюгенлени санын 70-75 проценте жетдирге белгиленгенди.

Бусагъатда республикада къошакъ билим берген 25 окуу юй ишлейди, «Кюн шахар» сабий чыгармачылыкны академиясында да алай жумушну толтуру

ган ара барды. Бу учрежденилагъа 31241 окуучу жюрюйдю. 2016-2017 окуу жылы кезиунде 840 кружок, спорт секция ачылганды. Алай бла къошакъ билим бла жалчытылганы саны 98050 адамды, ол а 69,7 процентни тутайды.

Жыйылыну кезиунде Билим беруу, илму эм жаш тёлёно ишери жаны бла министрство салуукълары бла байлалмы чекленген онглары болгъанла профессионал билим берген

учрежденилада усталык ала-лырча онглары мындан ары да игилендириге барса тюз болуукъ чертилгенди. Бедомство толтуруу властыла, районланы, шахар округланы жер-жерли администрациялары бла биригити, садиклени группаларында сабиле асыры кёл болгъанлары бла байлалмы болууну тап халгъа келтируу амалларын керююню оюунда оюу этилгенди.

Бизни корр.

«МАСХУКДАН» СОРА

Муратыбыз - адамгъа биринчи болушлукъ тапдырырга юйретюу

Республикадан кёлле, Пятигорскде жаш тёлё «Машукъ форумгъа кытышыу» проектлени кыруулайдыла. Алаы араларында грант кюлю болгъанла да бардыла. Тамара Кувикова аладан бириди. Ол Россейни МЧС-нин от туюшуге къажар кырал службасын Москва академиясында окуйду, ич службаны лейтенантыды.

«Машукъ» бытыр баргъан эди. Анда «Къоркъусуз Кавказ» — адамга биринчи болушлукъ берюу эмда аны жашууну сакълауу регион школун деген проектни кыруулагъанды, грант да алгъанды. Бу конюнде анга туюб, бу жумушу къалай тамамланганын юсюнден айтырын тилегениз.

алпыкъдыла да, жамаету бла ишлерге эркин болуукъдула. Арта уа бийик окуу юйледе биринчи болушлукъ берюрге юйретген классла кыуарлыккъдыла. Битеу да 12 миңден аслам адамны юйретюрге мурат этилди. Форуму ол программатгъа керё окутуу кыралгъанды, аны хайырланды 80 адам кызыл болуулада адамны жанын сакълауу жоруукъларына юйренгенди.

Проектде жамаету организацияла, туризм жаны бла эмда транспорт компанияла бла ишлеуге уллу мағана берилди. Бек уллу муратыбыз а - къошакъ билим берген учреждение кыуарду. Дагында округда болгъан бийик окуу юйледе эмда жаш тёлё жамаету организациялада жети класс ачар планыбыз барды.

Ала белгиленген жумушладыла, алай а тамамлангана да бардыла. Сёз ючюн, Пятигорск шахарда кырал университетни Человековедение институтунда «Къоркъусуз Кавказ» деген ат бла курс кыуарыл бардырылганды. Анда биринчи болушлукъ берюрге кыуарылгандан келлик инфраструктуралына юйретгенди. Алагъа Ставрополь крайдан, Къарачай-Черкес, Чечен, Дагъыстан, Шимвал Осетия-Алания республикаладан 12 адам жюрюгенди.

Энди ала билгенлерине башхаланы да юйреткиди. Курсланы Битеудуния салуукъ сакълауу организацины эксперти, медицина имулануу кандидаты Геннадий Неудажин бардырганды. Алагъа жюрюгенле теориягъа тынгылангандан сора, эшитгендерин иш юсюнде сынал да кёрюгенди.

Жаш тёлёно юйретюу ботюн хайыры болуукъ деп, алай оюмайбыз. Нек дегенде алагъа тенгери игирек эс бурлукудула, тынгыларыкъдыла. Апрельни ахырына Пятигорск кырал университетинде эмда Чечен Республикада да адамгъа биринчи болушлукъ берюу эмда жашууну сакълауу биринчи класслары ачылыккъдыла. Мындан ары да юйретюу ишле бийик даражада бардырылыкларына сизни ишандырама.

ХОПАЛАНЫ Марзаят жазып алгъанды.

Жылыны айырмалы устазы ким болур?

Окуу жылы алгъында «Жылыны устазы» деген битеуроссей конкурсу бардыруу ахшы тереге эрттеден бери айланганды. Тюнене Нальчикде аны республикалы кезиюу къууачыны халда ачылганды. Байрамгъа КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Билим беруу, илму эм жаш тёлёно ишери жаны бла министр Нина Емузова, билим берюу департаментини эм управлениларны келечилери, бирисиле да келгенди.

Жыйылгъанлагы алларында сёлөше, Нина Гусарова усталаны барысында да жетишим тежегенди. Эриши шахарны тогузууну номерли школунда бардырылганы анга ботюн хычынуу тийгенди, ол кеси да бу мектепни таусанын билдиргенди. Журнини тынгылы ишлерге чакъырганды.

Быйыл сагъынылган конкурсха 13 педагог кытышырыкъды. Белгилисича, ала аны район этапларында хорлагъанладыла. Эриши юкюн ючине бардырылып, жюри усталаны профессионал даражаларына

кыуарыкъды, ала берген ачык дөрселни сюзерикди. Анга уа башчылыкны КъМКЪУ-ну педагогика институтуну директору Ольга Ивановна Михайленко этерикди.

Конкурска кытышханлагы санында Биллым эли битеулу билим берген школуну башланган классларында окутхан Кудайлыни Индира Сафаровна да барды. Ол тегерекдеги кыуарду предметден ачык дерс хазырлап, аны темасын, эришиую жоруукъларына тийишлиликте, танымагъан сабилеге (3 кл.) юйреттирди.

Эсепле 21 апрельден сора белгили болуукъдула. Айырмагыла тохташдырылган тереге керё Усталаны кюнюнде саугъаланырыкъдыла. Республикалы этапда хорлагъан эришиую битеуроссей кезиюу кытышырыкъды. Быйыл ол къоз артында Армавир шахарда бардырылыккъды.

МОКЪАЛАНЫ Зухура. Суратны ХОПАЛАНЫ Марзаят алгъанды.

Презентация

Малкъар тилге эллите жуужукъ фильм кёчюрюлгенди

Белгилисича, кыуарай-малкъар жаш тёлёно айнаытуу себелки этген «Эльбрусид» фонд кёл мағаналы проектле бардырады. Аладан бири - фильмлени, мултифильмлени ана тилибизге кёчюргендери.

Бу конюнде фондуу залында абаданла, кичиле да жаратхан «Рататуй» мултифильмин презентацияны болгъанды. Аны уа составлагы Ибрагимов проектлыгында сагъынылган фондуу Кыуарай эм Черкес шахарда бөлюмлерини келечилери кыуаргъандыла.

Презентациягъа школчула, студентле, дагында кёлле келгенди. Ала жаратхан чыгармаларын ёз тиллеринде эшитгенлерине, сёзюсю къуангандыла.

Быйыл иш бла «Эльбрусид» 2005 жылдан бери кюорешеди. КъЧР-ни искусстволарны сыйлы куулукъчуусу, режиссёр Атмырзаланы Расулу башчылыгы бла биогенлюкте ана тилде 44-ден аслам фильм бла мултифильмле барды. Фонд къон-фонд кёл милетлеге да эс бургъаны себелки аланы ногъай, абаз эм ингуш тилде да чыгардыла.

Фильмлени кёбюсюнде жазыучуларыбыз кёчюредиле. Алай жаш адамла да ол жумушда ху-нерликлерин кёрюсетиле, аланы энчи белгиле сауғалайдыла. Ызы бла жититени аузалары экранда эшитдирирге кастинг бардырадыла.

Анга уа быллай усталыкда кесин сынаргъа сыйген хар адам да кытышыргъа болады. Кысыха заманда Нальчик фильмада «Хроника Нарни» фильмин кёчюрюлду. Аны себелки ана кытышыргъа сыйленген араларында сайлау башлангырыкъды.

ТЕМУККАЛАНЫ Амина.

Къаллай китапла эмда дерсликле бла окчурукъдула школчула?

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ол дагыда быйыл биринчи сентябрьден сабыле астрономия да окчуруклары билдиргенди. Алай а ол дерслик кимле бардыркларын иосонден сагыш этип, кадрланы хазырыула амалларын керюрге тийишлиди, дегенди. Таш къараллы тилден берюу халда ЕОГ 2022 жылдан башлангырын айтуп, республика анга да тийишли куурагырга керюу керекти анга баш сабийни эчилегине керюу койтарына болурга берюу деп черттенди.

Ызы бла Виктория Виктордан быйлардан башлап «Провсвещение» холдингге куураууны бир нече кундир куурауу басмага бла байламдыкда ишлеинген да билдиргенди. Стратегия башламчылыклары агентствосуну теруерунен керю 10-12 жылдан бусагыда эм керюу керекти ондуу санын салып турган алты усталык кесерини излемлеге тийишлиликтерин тас этерикерин, аланы орунларына уу 200 жангыс чыгаргырын анга, быйыл болупа да жетино жашауга къабыргыларын тандыргына койретуу ал сагыра болганын эсертгенди.

Шендо мектепкеде окчуруклары баш кениндирик юрчун усталыклары берюу аздан ок керю алышырга тошерини аныглатканды. Аны себепли бюгонюнде усту сабийге тозу керюу ат деп угуш, мексана керюустимен, сен а аны халда этерге, окчурга да койрен деп, дерсин алай берюрге керюди, дегенди.

Къондъ ахырк юк жылыны къондъ КИИ-лен (кииулоно-измерительные материалы) куураууларын терюудирюу жаны бла иуу ши бардырганын айту, аны бла берюу багыта салынуу билеу керюу керекти да тозу керюу билегилгенди. Сабийлени уа сагыш этерге, оюмларга, китап окутурга, толю-толю вариантлары эти билегиле койретирге борчулуш деп черттенди.

Белгилисича, ар керюуде

школлада ВПР-гъа (всероссийский проверочный работ) аспам эс бурюуды. Аны бла байламды да башхалыкда болукдуула. Сёз ючюну, 2018 жылдан башлап сегизинчи классна окчуучулары ОЭЖ-нине аллай ишни жазаркъыдыла. Дагыда докладча ОЭЖ-ни да (ГИА) тогузунчуну саклап турмай, эм алгъа сегизинчи классда жазып керюу, бир жылы ичинде окчуучуларга да айтылганды. Сёз ючюн, башланган классла шахматтана дерслик болукдуула. Анга деп окчуу китап да жарашдырылганды. Энди дерсликтер юрчунтеатры да къайтарылганы эсерттилгенди.

Сергей Васильев а сауукчулары бла байламды

устазлары абызыратырга деп угуш, билим берюу сферада укчуларга къалган жерлерини билгеуа къураууладыла. Биз аз-аздан методика биригуерини жангыртуу амалларын излей барыкъыды, билесиз, ненча жанын ол системаны оюп турганыны, дегенди. Павел Андреевич да окчуучуну квалитетин игилендируу жолларын белгилей, бир къуаму предметтен къаллай жангы дерсликени хайырлангырга болукчуу керюустигенди. Ол санда тахканд китапаны сагына, ар керюуде бу дисциплинадан ЕОГ-ни сайланганы саны 10 процентте асгени айтканды. 2018-2019 окчуу жылда 9-чу класса тархыдан сынау халда ОЭЖ (ГИА) берликтерин (жыймаркъан къымырсоз) билдирди, бу предмет окчуучуларга анга борчуу халда берюге тийишлиени сынына кирир-

чекленген онлары болган сабийлени окчуучуну юсонда севелештенди. Огъарыда сагынылган февральнын тизмеде жалаанда 2-3 дерсликни юсонден айткан эск, инклизонны билим берюге ол жорукъла борчуу халда болмаганын аныглатканды. Орус тилден, математикадан былай окчуучула деп энчи тетрадыла жарашдырырга тийишлиени айтканды. Методика жанын ол да торпенеуле, электрон дерслик болукчуу керюу керекти да.

Юйренмезлик, окууламлакъ сабий жокдуу, жалаанда алагы къаллай билим берюу ишлеини сагышын айтканды. Ол «Провсвещение» дуния башында биринчи болуп, сауукчуларында къыйналганычыкълагы деп сурат ишлеини дерслик басмагачыны куураууна анга да жашырмаганды.

МОКЪАЛАНЫ Зухура, Суруна ХОПАЛАННЫ Марият айтканды

ОЮМ

«Эсертме» деген сёз «эс» деген бек маганалы бёлюм бла башланганды. Не заманда да адам уруу уруу заманыны, жашуу халыны, сагышларыны, къызык-хушерини юсонден аны ызындан келген төлеуе билесе сюегенди. Ол себепден ариу къа къоркъа да корюшкенди. Атарын эсе саклап хыйсап бла Геростратча этгенде да болганды, ол а дунияны жети сейиринден бири

Эси барны - тамбасы бар

эртетиле Римде Эфеоде Артемиданы храмы койюргенди. Къалай-алай болса да, жашуну эртерден келгенини шагыштырыла эсертмеле.

Къабырты-Малкъарда сын ташлары саны 500-ден атлайды. Аланы арсында арлайды, хелюлгич, тарых, куурулуш, бююкчюу жаны бла да ишленгенге тобейди. Аланы хар бирини да кесини хапары, тауруу барды.

Граждан эси Улуу Ата журт урушда жигитлик этгенгеде аталган тарых эсертмеле шахарланы, эппени къызында да сеюелдене. Аланы къайгыларын ол жумушун топурукъ адамла бла бирге бете жамауат да керюди. Эп жерлерде ол сайын аскаларын, тегерегинде тизгилени жылдыла. Шахарда алагы аны ишчиле къарайдыла. Жигитини юлпоперинде бири бирини алыша турганын төлеуе халкъсыздыны сарыкъчы историклерге этгенге эм игирилерге ушарга итингенди.

Алай эсертмелерде бири Кенделен аягында сион «Ушугуу тауруу». Аны суратлауу Къымыркъаланы «Башат элпелени тилкерлеуу бла белгиле Революционер Муускаланы Аманчы сыфтарына ушатып этгенди. Бу ишчи архитектору уа Караланы Муускаланы болганды. Этгенге айырып юкүу келтиргени да бу эсертмелени жаны бла

атлары жазылган мемориал комплекс сюеледи. 15-чи атлы дивизияга ала алганы эсертме да аллай айтханга керю, былай бийик монументе кеп жерледе жокдуула. Хамзатка бу иши ючюну республиканы «Къырал саугасы берилген эди».

Энди андан уагыс болмай жасы мермер ташлада Улуу Ата журт урушда жан берген 756 аскерини, андан къыйтып келип, мамыр заманда ауушхан 200-ден артыкъ адамны да куурауу хазаны саклар шенди. Кенделен аягына власть орган куураууланды. Ол бу жарысуу ишчи къыйгысыны керю башлаганы болуп.

Мени уа эсиме бу зат пощисия имулане кандидаты сакланганды. Таулула кенючюлконден къайтханды, ала жерлеринде эдиле, оюлуу болса да. Жаърузьга, жангы журтла салганында алапы ташларын хайырланганыла болукчуула.

Иги кесек жыл мындан алгъа бир къуаму адам жыйылтып, ол сайнда белгиле артист, драматург, назмучу Маммеланы Ибрагим, халкъ жазыну Тёпеланы Алим, къолларындан келген жашла Толбайланы Хъзыр бла Балаланы Алик, ол болушун юсонден хайырлашы келгенге, жашалдан бирини айтханын бир да унуталмай.

Ала терегенге керю, ол кешенелени ташларын юу орунуларына салганында аз заманын ичинде киши къыйгыларды элибизди. Сейир, сагыш да этдирди шартлай къалады ол болум манга, баша аны эшитгенге да.

Къыйгы-алай болса да, ата-бабаларыбыздан къылган эсертмелеге, хайыр элтамый оск да, хата салмазга, алапы энчи ызыларны къыйгырибиз да сак болурга борчулуш.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Юбилей

Борчун билиу, шуёхлукуьга кертиликаны баш ышанлары

кёл жылланы ичинде Нальчикке 1-чи интернаыни директору болуп, къыйналып жашаган ююкерден келген сабийлени, эксюелени төгериге жыйып, алагы кешинилеге къыйгырып турганды. Ол кеси да педагогика имулане докторду, билик окуу ююкеде дерс берип турган профессорду.

Таманын юбилей юнонде Энейланы арбаларын жусулган къонькъаланы арасында Ингуш Республикада Ич ишлени министрствосунда торню-торню куулушкъада ишлеингени делегациясы да бар эди. Ахмед Арсакаев, Муса Яндиев, Алихан Исмаилов, Наип Долгиев, Ала бир бирини керю келмейди. Шуёхлары аны турганы юнон бир заманда да унутылдыла. Баям, сытуу чакыса, анга жорукъ арзылыгына айтырга тап тошугине къуанып, жол кёлю болуп къаладыла. 1992 жылы кюу артында догерилени бла ингушлары арасында

къозгылган къузгудан берю да была берю да къырындылашыла.

ПОДОЛКОНИК Наип Долгиев былай эсертди: «Мен Эней улугъа бирини керю алай бир бирини ийнакълап, ариу жашаган эки халкъ – осетиниле бла ингушлула – сауут алып, бир бирге къауар оюлген аны конюле жолукчуу эдим. Ол къыйын келгенге, мамыр шакысы излей, Къабырты-Малкъарда эки июзден артыкъ адам – къарта, сабийле, тишыруула – келтирген эдим мен, одан чыгарып. Мында бизи колоннабызга Хусей тобегенди бирини болуп, Ол къартланы кууларын тутуп, сабийлеге, тишыруула да ариу айтып, аланы жасарып, ол юнон окумуша жашар жерлерин, аш-сууларын да мажарган эди.

Ол жумушла бошталганын, эки юнонд биргебизге Ингуштырга келип, бир жанындан догериле, бирси жанындан ингушула бариккада куурауу, ош кууаты барган, о-о-о-о-у кан орманын къызын чыкъсан эди, саууту болганын билдирди. Къыйсы жанындан атылган ок да аны къызарга болукчуу биле турганын, къарындашыбы алай чыкыганда туургаа, аны жигитилени сый берип, сезюне тынгылап эдиле эки

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

РЕВОЛЮЦИОНАНЫ 100-ЖЫЛЫГЫНА Туккум тамырны жашырынлыклары

Большевиклени немисилени шивейсиз деп 1917 жылда жаз башында окуму терселен атылауу Совет Союзуна заманды аны юсонден эск кетюруну умуагыландыла. Перестройкадан сора уа, къырал «темир эшиклерге» ачыла. Россия эмгиргенде, башында большевиклени аюусу амалганы китапла къулуудула. Кесини тарых терен билгенге россия жамауа уа адурагыс кылды.

«Октябрь революцияны большевикле немисилени ахчаларына болдурган кереме. Ленинге кайзерини баш штабымы ошу этип турганды. Германия Биринчи дуния урушда хорлатмаз ючюн, большевиклени болушлары бла Россия империяны бузганды. Ленин а къыралны тоузартырга угай дегенди. Россияны керюу болмагыны ючюн. Аны орус кыаны бек атырды, ол себепден ол патриот болуу амалы жок эди».

Владимир Ильич ююриюно юсонден кеп айтырга сюегенди. 1922 жылда, анкетата соруулауа жууула берю, билим жашаууны аны куураууны керюу керекти. Ленинге ведомствода куулуу этгенди. Азыранда Перельева жангы аны бла управва инспектор болуп кечеди. Над чыра советник деген чын да алады. Ол а билиени санын куулуурга эркилик берди. 1929 жылда Александр Бланан Анна Иогановна (Ивановна) Гроссшопф (Гросшопф) бла немис элтиредди. Аны атысы немис эди, Россейге XVIII ёмюрно ахырында кенюч, ётмечни тышана сатуу бла ююренгенди. Анасы уа Анна

ден къарганды: чюйотю аппасыны документерини окуму тиймей кыймаганды. 1932 жылда 28 декабрде Анна Ильичична Сталинге былай жазганды: «Алпам бла байламлы документе ол жарлы чюйот ююрдөн чыкъганын, жигитимри сандюгерини халы болганын, тууганды крешени этпелени кеп юзюстюрле. Бизни койорбозюно ол шартларын Владимир Ильич билмей ёлгенге бек жаромайла.

Алпамы чюйотю болганын жашыруу тоюге санамайла. Аны ачыкъ этип хата алауа жаш тууганды – Дмитрий. Арта уа беш кыз куулушганды. Тёрюнчюлерди Марил Гениччи анасы болганды. Александр Блан дуния революцияны башамасы болуш туудурун келганды. Ма ол тууган 1870 жылда ауушканды. Анга жетими бир жыл бола эди. 1924 жылда 14 ноябрде партияны Ард Комлеттини се-

Ленинин атасы Исроуп (Александр Дмитриевич) Блюк.

кеттирик тойюудо, аны къой – антисемитизме къауауу кереше сеюбелек эткерди. Кендене халкъ аспаланы Владимир Ильичге хурметлеуу бек улугуу. Аны себепли ол шартны бусудуурга бир торлюу сытуу жокдуу. Кеси да семит миллени асыкты, фахмуу башхалдан энчи болганына шагыштык этти. Илени аны хар заманда черттенди, миллеттени къарты болганыларын да туудуула хайырлыгында да. Ильич чюйотюлени юлголе кеттирик болганды».

Ахыры 4-чо бетдеди.

Терс атламыдан кезиуонде тырчра

Кеп болмай Бызынгыда Черек районну прокурору Тимур Хавапачев, Иш ишле министрствону бөлөмөнү таматасыны орунбасарлары Балаланы Александр, Баллианы Юсюл эмда Вячеслав Шашев эллине бла тобешендиле. Жыйылыгыга тийре администрацияны баш специалисттери да кыатышандыла. Анда сөз наркоманияга, терроризмге, дин экстремизмге кыажу сюеюнуно, жашланы аскерпатриот иштеледе ююрунуно, саууктулу жашуу халкы кзураууну ююсонден барганды.

тыу юююдден башланганыны киши угбай дерик болмаз. Айхай да, усталздан да кеп зат кыадыла, ала сак болуруга, сабыни кылыгында за да торюнуно болса, аны ююсонден олсакат ата-аналарга билдиргере керекдиле», - дегенди. Баллианы Юсюл бу эл тынчлыккы болганын айтып, чыпас этгенди. Аны бла бирге сабылине бошламгазга чакырганды. «Интернетте кеп торлю сайта бардыла, ала тохтасууз жаш адамланы торлю-торлю радикал кзуумлауа кышар ююн кызы юрешедиле. Ма аны эсигизде

тиу юююдден башланганыны киши угбай дерик болмаз. Айхай да, усталздан да кеп зат кыадыла, ала сак болуруга, сабыни кылыгында за да торюнуно болса, аны ююсонден олсакат ата-аналарга билдиргере керекдиле», - дегенди. Баллианы Юсюл бу эл тынчлыккы болганын айтып, чыпас этгенди. Аны бла бирге сабылине бошламгазга чакырганды. «Интернетте кеп торлю сайта бардыла, ала тохтасууз жаш адамланы торлю-торлю радикал кзуумлауа кышар ююн кызы юрешедиле. Ма аны эсигизде

анасында чойют эмда швед кыандан 50-шер процент барды. Анна Ивановна шведли чойютлю болган эсе, Мария Александровна жооз процентте чойютлюдо». Кертиси бла уа Ленинни ынысы Анна Грошопфун немиси эмда шведли тамырлары болганды. Алай ол шарт кимге керекди? Чойют кыаны процентлерине жалаанда нацистлерге бардыла. Владимир Ильичини уа орусу болмаган ата-бабалары бардыла деп эслеп эсинде да жоок эди. Эрттеги Россейде милетини айырып коршомегендиле, «тыш» кыан кыаллай бир болганын теремегендиле. Жалаанда дин башхалкыларга магына бергендиле. Православие алганын орусулга санагандыла.

Тукым тамырны жашырылыклары

Ахчыры. Аллы 3-чо бетеди. Сталин аны ююсонден киши жуук айтамзга буроганды. Александр Бланкын милетини ююсонден документтери архивден чыгаргандыла да, партияны АК-сына бергендиле.

дишууну бегиминде табобас: «Шагинян Ленинни, айтылч пролетар революционерни, адам улуну актылманыны, орус халкы сайлаган эмда аны милет хетемлине бергендиле да, партияны АК-сына бергендиле. Алай тарых таурухла уа тохтамай эдиле. Чойютлю апланы энди кыалмыктуу ына алышканды. Анга уа Ленинни ююсонден роман жазган Мариэтта Шагинян себептик этгенди. Топу тинтимлене бир шартха танып, ол Ленинни атасыны жанындан ынысы Анна Алексеевна Смирнова кыалмыктуу, деп жазганды. Ленинни жаэк суюктери кенг болганын ююн кепле таттары сунгандыла.

Алай тарых таурухла уа тохтамай эдиле. Чойютлю апланы энди кыалмыктуу ына алышканды. Анга уа Ленинни ююсонден роман жазган Мариэтта Шагинян себептик этгенди. Топу тинтимлене бир шартха танып, ол Ленинни атасыны жанындан ынысы Анна Алексеевна Смирнова кыалмыктуу, деп жазганды. Ленинни жаэк суюктери кенг болганын ююн кепле таттары сунгандыла.

сунганга кыалмык кыаны болмаганы тохташдырылганды. Владимир Ильичини атасы орусул эди. Николай Васильевич Ульянов, аны ата-бабаларына, жаанга уа ишлеген али болганды. Кыаны тазалыгы кыайт этдиргенлине анга даулары жокуду. Жалаанда Ленинни анасы, Мария Ульянованы, даудайдыла.

Сталин аны китабын арталыкда жаратмаганды. 1938 жылда 5 августа АК-ны Политбюросуну бегиминде аны аюусу сөккендиле: «Мариэтта Шагиняны Ульянованы эмда Ленинни сабылгилени бла жашлыгыны ююсеринден ооманыны биринчи китабы политика жаны бла хатадылыде олологиябызга кыажасууну», «Улуу политика жангылык» ююн Ленинни юй бийчеси Надежда Константиновна Крупскаяны тергендиле.

Жетшимлине тыш кыраллы тасхачыларга атау Жазычу Владимир Солоухин оюм этгенден, Мария Александровна сабылгирини революция ишлеге биллп тюртгенди, Россей империяны керюп болмазга ююретгенди, арда ала аны гучи этер ююн. Солоухинге бачаманы анасыны Россейни керюп болмаган сынтуу ачыкды: «Анна Ивановна Грошопф шведли болган эсе, Ленинни

Жетшимлине тыш кыраллы тасхачыларга атау Жазычу Владимир Солоухин оюм этгенден, Мария Александровна сабылгирини революция ишлеге биллп тюртгенди, Россей империяны керюп болмазга ююретгенди, арда ала аны гучи этер ююн. Солоухинге бачаманы анасыны Россейни керюп болмаган сынтуу ачыкды: «Анна Ивановна Грошопф шведли болган эсе, Ленинни

Уголовный кодексини 199.2 статьясына бузуклык этгенине ишеклик барды, башхача айханда, ахчаны букдурган, налогланы төлемей кыойганды. Следствияны оюмуна көрө, ол, предпритияны генеральный директору, аны финансмюлк ишине жууялы болганды. РФ-ни Конституциясыны 57-чи статьясына эмда Россейни Налог кодексини 23-чо эм 45-чи статьяларыны тийишлиликде предпритияла кыралны казасына налогланы төлөргө борчулдула. Алай ахчаны беригре ол бола турганлай, 2015 жылда 1 январдан 2016 жылда 10 ок

тюрбрге дери, торлю-торлю финанс операцияла толтуруп, ол обществону 24 157 662 сом букдурганды. Алай бла бюджетте 8 839 492 сом төлөм төлөмей кыалганды.

Ахчаны казанга кыайтары жаны бла мадарла толтурулдула. Уголовный ишчи тинти андан ары бардырылды.

Следствие управление Файдасын букдурганды, бюджетте налогла төлемей кыойганды

РФ-ни Следствие комитетини КМР-де следствие управлениыны кыулкучулары «Прохладненский ремонт механика завод» акционер обществону алгынны генеральны директору аманлыккы бла байламлы иш ачандыла. Ведомствону пресс-службасындан билдиргендерича, ол РФ-ни

Уголовный кодексини 199.2 статьясына бузуклык этгенине ишеклик барды, башхача айханда, ахчаны букдурган, налогланы төлемей кыойганды. Следствияны оюмуна көрө, ол, предпритияны генеральный директору, аны финансмюлк ишине жууялы болганды. РФ-ни Конституциясыны 57-чи статьясына эмда Россейни Налог кодексини 23-чо эм 45-чи статьяларыны тийишлиликде предпритияла кыралны казасына налогланы төлөргө борчулдула. Алай ахчаны беригре ол бола турганлай, 2015 жылда 1 январдан 2016 жылда 10 ок

УЧРЕДИТЕЛЬЦЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ КЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор АТТАЛАНЫ Ж.Ж.

РЕДАККОЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары), ЖАНГУРАЛЛАНЫ Нахабат (баш редактору орунбасары), ТОКЫЛУЛАНЫ Борис (жууялы секретары), МОКЪАЛАНЫ Зукура (беломно редактору), ТИКАЛАНЫ Фатима (беломно редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редактору промшай - 42-63-01.
Баш редактору орунбасары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууялы секретары - 42-66-85.
Секретары - 40-93-62, Корресптор - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЕЛОМЛЕРИ:
Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-73.
Култура - 42-66-76.
Социал ишче - 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окуучулар бла байланышкыла жоруктоку эм жазылуу - 42-37-94.
Эчи корреспондент - 42-68-72, Тилмачыла - 40-28-97.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла кыргыт жорюгмейин. Клоп жазмадагы речение этикемейин эм ала артка кытайрымайдыла.

Газетте басылгандан материалда айтылган оомла редакцияны баш келешимине болууктула. Алай айтылган Россей Федерацияны Басманы ююсерди законуна тийишлиликке материалды авторлары кескиди жууялдыла.

Редакция авторлардан 400 газет тизгенден (машина бла жазылган 5-6 бет) келино аймады.

Газет Басманы эм асымагы информацияны эркинликте кюрюлууду жаны бла Кыбарты-Малкяр регион инспекцияда 2016 жылда 19 акабарде регистрация этигенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс — 51532

ЖАРСЫВ ГУЛЯЕВА Валентина Васильевна

Жамауат кыулкучу, ахшы адам, учурди педагог Гуляева Валентина Васильевна жашауу кеткенди. Ол 1947 жылда 31 июльда Кострома областыны Судислав районуну Островский посёлоксында тууганды. Кыбарты-Малкяр кырал университетини бошاپ, филолог усталгы болганды, педагогика имулыны кандидаты эди. 1967 жылда Нальчик шаарга кечючю, усталгыны ююо бла ишге киргенди. 33 жылдан артык заманы республиканы билим берүү системасыны торлю-торлю кыулкучларында урунганды. 1967-1987 жылда халкыга билим берүүнү Нальчик шахар бөлөмөнү секретары, Халкыга билим берүү министрствода методист, школаны инспектору болуп ишлегенди. 1987-1997 жылда – Усталзаны билимлерин өдөронуру Кыбарты-Малкяр институтуну директоруну заместителги, Усталзаны усталгыларыны кетюру ююу бла Кыбарты-Малкяр институтуну директору эди. 1997 жылдан башлап 2001 жылга деп КМР-ни билим берүү иш иму министрини орунбасарыны кыулкучуну бардырганды.

2001 жылдан 2003 жылга деп Валентина Васильевна КМР-ни Парламентини экинчи чакырылууну Республика Советини депутаты болганды, Социал политика, уруну, жаш төлөмю ишери, спорт эмда туризм жаны бла комитетине башчылык этгенди. 2003-2009 жылда КМР-ни Парламентини ююнчю чакырылууну депутаты. Уруну эмда Социал политика жаны бла комитетини председатели орунбасарыды. Кен жыланы бет жарыкты урунаны ююн Валентина Гуляева КМР-ни Министрлерини Кабинетини (Правительствосуну) Сыйлы грамотасы, республиканы Парламентини Сыйлы грамотасы, «РФСР-ни халкыны жарыккандырууну отличниги», «Парламент России» белгиле бла салуланганды. Паусуна жыл саны жетип, солугура чыккыгандан сора да, Валентина Васильевна баш турмузганды. Жамауат папата да Старейшыланы советине киргенди, Билим берүү, илму эмда жаш төлөмю ишери жаны бла министрствону Жамауат советини председатели орунбасары болуп турганды. Иштин уста билгени, адамлыкты адеп-кылыгы ююн Валентина Гуляеваны Кыбарты-Малкярны педагоглары араларында намыс ююргенди. Республиканы Билим берүү, илму эмда жаш төлөмю ишери жаны бла министрствосу Валентина Васильеваны өлгөнүн ачыу этеди эмда аны жуукларына бла ахлуларына кыайгы сөз береди. Биз аны бир заманда унутурук туюлюбоз.

Кыуат кыурау

Шабат кюн Нальчикни зоопаркында адамла болмаганча кеп эдиле. Халкыкыанкыла жоюген келно ачылууна кыаргарга келгенди. Бир ненча айны ичине былайда айбалты жер кууралганына шахарчыла болмаганча кзууанганынларын букдурмайдыла.

Бусагытта келле комюсю торсионю кыалчыкызуу, кыанкыла бла багулшу жоюедиле. Аны тегерегинде адамла ырахаты солугра онг барды. Гичелеге уа

хаксыз эмда кюркысуу ойнарча энчи майдан ишлейди. Андан сора да, ашхана, терек салкында олтуруура шиткиле да бардыла. Кызыксыны айтханда, төлөргө баш оомкандырылганды. «Хар не адамлагы деп ишленеди», - дейди зоопаркны таматасы Забакыяны Залим да.

Келно сыйдамында субай кыанкыла жоюедиле

Ол ююн кичилеге, аланы аталарына бла аналарына шахарны 1-чи номерли искусстволаны сабыш школуну келечюргенди. Клоупа бла жомакылдан житиле да жашчыкыла бла кыайгылыны келгилери жарытхандыла.

Баскетбол Беккиланы Тамерлан - Россейни чемпиону

Бизни жерлешибиз Беккиланы Тамерлан алгаракыла «Тамбов» баскетбол клубга кечюч, аны кыаууунда ойнап башлаган эди. Бу комледе уа Россейни экинчи дивизионуну Суперлига-сыны чемпионаты бардырылганды. Анда айтылган команда хорлаганды.

Биз телефонно бла ары сөлөшип, Тамерландан хабар билгенбиз. Бу команданы биринчи улуу хорламга болганын билдиргенди ол. Баскетболчунаны, тренерини да регион администрацияга чакырып, кыуанчылы тобешуу кыаргандыла. Аланы Тамбов областыны башчысы Александр Никитин, жер-жерди думаны председатели Евгений Матюшин, физкультура эм спорт жаны бла управлениини таматасы Михаил Белоусов эмда баскетболдан федерацияны президенти Юрий Кузьменко да алгышылгандыла. Алтын майдалланы да Александр Никитин кеси бергенди.

Ол баскетбол клубуу жетишмин айтылыккыга санганды. «Аперим, жашай! Аллай жетишим

бла битеу кырал да өхтөмленирге болууктуу» - деп чертенди. Макеманы баш директору Роман Кулаев э: «Жашланы хар бири да усталгыларыны, кыуарлыгы да амангандыла, хорламга итингендиле эмда алгага салынган борчуу бет жарыккы толтургандыла. Ала чынты профессионалду болганларын көрүштөндиле. Алгаракыла команданы санына Беккиланы Тамерлан, Руслан Тумановча, Андрей Воронча ююнчю жашла кыошлуу гандыла. Ала жетишимибизге уллу кыайын салгандыла. Мындан да команда кютон тинти болуп, хорламды болотон ыкындыларды деп ишанам», - дегенди.

Тийишрүланы Нальчик шахар советини члени ТЕМИРЖАНЛАНЫ Узеирни кызы Любага эгичи ТЕМИРЖАНЛАНЫ Жансурат ауушканы бла байламлы кыайгы сөз берибиз.

КМР-ни Пенсиячыларыны союзуну Нальчикде бөлөмюню члени ТЕМИРЖАНЛАНЫ Узеирни кызы Жансурат ауушканы улуу бушуу этебиз эмда жууккыларына бла ахлуларына кыайгы сөз берибиз.

Тийишрүланы Нальчик шахар советини члени ТЕМИРЖАНЛАНЫ Узеирни кызы Любага эгичи ТЕМИРЖАНЛАНЫ Жансурат ауушканы бла байламлы кыайгы сөз берибиз. Пенсиячыларыны союзу.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ПДАТКАНЫ АДРЕСИ:

Газетти басмагы КМР-ни Басма эмда асылма коммунисттик жаны бла кырал комитетини комюлетер службысы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну тинюграфиясында басылганды. Нальчик шахар, Ленин аты проспекте, 33

Газеттин ишериине тапдыруу ююн КМР-ни почта сызыны федеральный Управлениске жууялдыла. Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газеттин рошлагага сатылу ююн КМР-ни «Пенсиячы» акционер обществосу жууялдыла. Телефон: 42-49-34

Номерге графикте кере 19.00 сагытта кыол салынады. 20.00 сагытта кыол салынады

ГАЗЕТНИ НОМЕРИНИ ЧЫГАРГАНЫ:
Мокъаланы Зукура - декоратив редактору; Керемчианы Зульфия - жууялы секретарыны орунбасары; Зезуланы Лида - (1, 2-чи бетте); (Селкяны Валентина - (3,4-чо бетте) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ № 470 Багысы 10 сомду.

360000, Нальчик шахар, Ленин аты проспекте, 5 электрон почта: elbor_50@mail.ru